

Un nou *signaculum* de Camderà (Besalú, Girona)

Marc Mayer

Tot revisant el contingut manuscrit del Fons Balure,¹ que porta el número 238 a la Biblioteca Nacional de París, vam trobar la referència al fol. 183 vº en una carta dirigida a Jeroni Pujades el 6 de desembre del 1612 per Joan Baptista Pont en què feia a l'erudit historiador diverses consultes.

En ella J.B. Pont diu: "Assi en Campdera cavant un pages en un camp ha trobat una cosa de Bronzo a modo de Stampilla de firmar cartes desta forma y ab estes lletres". Dibuixa a continuació el segell en perspectiva i en

¹ Cf. per a la descripció L. Auvray - R. Pouparain, *Catalogue des manuscrits de la Collection Ballure*, París 1921, pàgines 277-279, amb el títol "Recueil de copies de pièces d'archives, paraissant provenir de Hieronimo Pujades". Es tracta dels papers de Jeroni Pujades portats a París per E. Balure, col·laborador del bisbe Peire de Mavea, autor de la *Marca Hispanica*, París 1688, que elabora el propi Balure en gran part. Cf. per al contingut epigràfic d'aquest conjunt de manuscrits: M. Mayer, "Epigrafia Hispànica y tradición literaria, con especial atención a la manuscrita" a *Épigraphie hispanique. Problèmes de méthode et d'édition*, París 1984, pàgines 35-53, i també del mateix per a Pujades i l'epigrafia: "La Crònica de Pujades i l'epigrafia de Mataró", *Faventia* 2/2 (1980), pàgines 101-107. El manuscrit de Balure 238 forma part d'un conjunt intítulat: Papirs de Juan Alfonso de la Encina (223-243) que comprèn les pàgines 276-281 del *Catalogue* esmentat; entre ells es troben també de Pujades el nº 234 *Faciculus I diversorum instrumentorum* i el nº 239 *Flosculi instrumentorum*.

torn de l'anell de subjecció indica: "assi alo ques enten tenien lo dit quan imprimien lo sello".

El *signaculum* era pel que sembla, i com és el comú, en relleu per imprimir les lletres i en negatiu per a donar una empremta positiva. El text en positiu diu en dues línies:

•L•POMPEIVS•
•SATVRIO•

El *nomen* no resulta sorprenent a la zona; hi ha *Pompei* documentats a Empúries i a la Cerdanya.² El *cognomen Saturio* és menys comú en la seva forma habitual *Satyrio*³ a Roma i en canvi és conegut a *Hispania* en la forma *Saturio*, -a en tres casos.⁴

Afegim així un nou *signaculum* a la col·lecció del conjunt conegut a Catalunya. *Emporiae*,⁵ Tarraco,⁶ Barcelona⁷ i el Maresme,⁸ i la zona de Besalú i la Garrotxa, no gaire afavorides per les troballes epigràfiques, guanyen així un nou testimoni.⁹ La peça pot pertànyer a l'últim terç del segle I i potser a tot el segon.

² IRC III, 79, 80 d'Empúries i 188 d'Angostrina a la Cerdanya.

³ Cf. H. Solin, *Die griechischen Personennamen in Rom. Ein Namenbuch*, Berlín 1982, vol. I, pàgina 405, tres casos a Roma. I. Kajanto, *The Latin Cognomina*, Helsinki 1965 dona en canvi *Saturiolus* com a nom llatí potser derivat de *Satur* pàgina 169.

⁴ Cf. J.M. Abascal, *Los nombres personales en las inscripciones latinas de Hispania*, Murcia 1994. Pàgina 496 CIL II 3454 de Cartagena per a *Saturio* i CIL II 3589 (AE 1938, 822) de Dènia i CIL II 1759 de Cadis per a *Saturia*.

⁵ G. Fabre - M. Mayer - I. Rodà, *Inscriptions romaines de Catalogne III. Gérone*, París 1991 (=IRC III) núms. 179, 180, 181.

⁶ G. Alföldy, *Die römischen Inschriften von Tarraco*, Berlín 1975 (=RIT) núm. 923 de la villa d'Els Munts (Altafulla).

⁷ Cf. G. Fabre - M. Mayer - I. Rodà, *Inscriptions romaines de Catalogne IV. Barcino (Barcelona)*, (en premsa) (=IRC IV) núms. 311, 312, 314 (cristians); per a un nou segell trobat a Montornès cf. I. Rodà, *Fonaments* 6 (1986), pàgines 197-198 = *HEp* 2 (1990) núm. 79.

⁸ Cf. M. Mayer, *Fonaments* 9 (en premsa) per a un exemplar de El Masnou trobat a Cal Ros de les Cabres.

⁹ Cf. IRC III, 12. Cf. per la zona: J.M^a. Nolla - J. Casas, *Carta arqueològica de les comarques de Girona. El poblament d'època romana al N.E. de Catalunya*, Girona 1984.